

A szociális interakció

Prof. Dr. Csepeli György

Egyedül és együtt

- Kosztolányi D. „Április bolondja.”
- A magány
- A magány társas előfeltételei
- (szocializáció, „személy” definíciója)
- Társas együttlét („arousal”)
- „animal spirits”
- Facilitáció és gátlás

Az első szociálpszichológiai kísérletek

- Triplett kísérlete (egyszerű feladat végrehajtása társas helyzetben gyorsabb)
- F.H. Allport kísérlete (asszociálás társas helyzetben produktívabb mint magányosan. Komplex gondolkodási feladatok végzését a társas helyzet gátolja)
- Sherif (bizonytalanság redukció társas inntézmények –normák- kialakítása révén)

A társas élet formái

Találkozás

Pár-interperszonális viszony

Kiscsoport

Szervezet

Szervezett tömeg

Spontán tömeg

A kölcsönös függőség

- Non-kontingens (rituális)
- Pszeudo-kontingens (csapda)
- Aszimmetrikus (harc, alá-fölérendeltség)
- Reciprok (verseny és együttműködés)

Te hogyan döntenél?

Két fogoly.

Ha az egyik vall, s a másik nem,
akkor a vallomást tevő szabad, a
másik 10 évet kap

Ha mindkettő vall, mindketten
kapnak 5-5 évet

Ha egyik sem vall, akkor 6-6
hónapot kapnak

Társadalmi érintkezés

„Nem mindenfajta emberi érintkezés társadalmi jellegű. Társadalmi jellegű érintkezésről csak akkor beszélhetünk, ha a saját viselkedés értelme szerint mások viselkedéséhez igazodik.

Két kerékpáros összeütközése például ugyanúgy pusztán csak esemény, mint egy természeti történés.

Ám az az igyekezetük, hogy kikerüljék egymást, továbbá az összeütközést követő szitkozódás, verekedés vagy békés megbeszélés már mind nagyon is ‘társadalmi cselekvés’.”

(Weber, M. 1987. 52.)

Interakció értelmezési paradigmák

- Normatív paradigma (fiziológiai egymásrahatás, tanuláselméleti megközelítés, módszertani individualizmus)
- Interpretatív paradigma (a mindennapi élet gyakorlatának megvalósítása)
- Jelentés-tulajdonítás, jelentések versenye
- Szimbolikus interakcionizmus, etnometodológia, szerepelmélet, beszédaktus elmélet, kulturális antropológia)

Interszubjektivitás

- Jelenlét („person”, „non person”)
- Jelentés-közösség (azon személyek együttese, akiknek az interaktív viselkedés létrehozására és értelmezésére szolgáló műveletekre vonatkozó tudása közös)
- Helyzet-meghatározás
- „Keret” (játék, valóság)
- Intencionalitás (opció-ligatura)
- (tudattalan, hipnózis, szeszély, akarat, vágy, szándék, szenvedély, kényszerítettség, társadalmi kényszer, testi vagy fizikai kényszer)
- „Kulcs” (tragédia, komédia, semleges)
- „Forgatókönyv” („betörés”)
- „Szereplők” (aktorok)
- „Események” (szekvencia)
- Szabályok (regulatív és konstitutív szabályok)

Az interakció dinamizmusa

Szeretet és viszály (Empedoklész)

Szembenállás (Herakleitosz)

Konfliktus (M.Deutsch)

Verseny/Együttműködés

Háború/Harc (Klausewitz)

Utánzás

- Utánzás, amikor egy személy gondolatait, érzéseit, cselevéseit egy másik személyről mintázza
- Folyamatmodell: megfigyelés, emlékezés, felidézés, közvetlen megerősítés, közvetett megerősítés (siker)
- Ok: tudatos vagy tudattalan (azonosulás)
- Modellek: személyek, csoportok (vonatkozási csoportok)

Pszichológiai korrupció: a hízelgés

- **Cél:** interaktív úton vonzóvá tegyük magunkat a Másik előtt (az „én” megszerettetése a „Másikkal”)
- **Hatás:** „A hízelgés élvezet” (Dosztojevskij)
- **Módszer:** a Másik (szimbolikus) jutalmazása
- **Szabályok**
- Önzetlenség látszata
- Szelektivitás (nem mindenkit)
- Meglepetés (rutin helyzetek kerülése)
- Időzítés (váratlanság)
- Testreszabás (gyenge pontok megtalálása)
- Nem verbális támogatás (szem-kontaktus, bólogatás)
- Beszédaktusok (tanácskérés, önfeltárulkozás)
- Hízelgés-konform önprezentáció (elragadtatottság, a másik által fontosnak tartott értékek birtoklásának hangsúlyozása)
- Szerénység („kiderülés”)
- Hasonlóság látszata
- Önkritika
- Keserű és édes vegyítése (tárgyilagosság látszata)
- Negatívról pozitívrá váltás (megkedvelés színlelése)
- Kerülendő: nyílt kedvezés, nagy érték felajánlása

- **Probléma:** ha a Másik önértékelése alacsony, paranoid

Valóságmeghatározás a nőgyógyászati interakcióban

- Történés: női nemi szerv vizsgálata
- Résztvevők: férfi orvos, nő páciens
- Keret megteremtése (deszexualizáció, medikalizáció, bürokratizáció)
- Öltözék (köpeny)
- Műszerek
- Deperszonalizált nyelv
- Tárgyasítás (nem vizsgált testtésztek lefedése)
- Szemkontaktus hiánya
- Aszimmetrikus interakció (a páciens nem kezdeményezhet)
-
- Intervenciók (ha a páciens túl szép, túl fiatal, túl ideges, nem ismeretlen az orvos számára)
- Feszültség oldás (humor)
- Fenyegetés
- Kontroll
- Történés: női nemi szerv vizsgálata
- Résztvevők: férfi orvos, nő páciens
- Keret megteremtése (deszexualizáció, medikalizáció, bürokratizáció)
- Öltözék (köpeny)
- Műszerek
- Deperszonalizált nyelv
- Tárgyasítás (nem vizsgált testtésztek lefedése)
- Szemkontaktus hiánya
- Aszimmetrikus interakció (a páciens nem kezdeményezhet)
-
- Intervenciók (ha a páciens túl szép, túl fiatal, túl ideges, nem ismeretlen az orvos számára)
- Feszültség oldás (humor)
- Fenyegetés
- Kontroll

Etnometodológia

- A szabályok kiderítése
- „seen but unnoticed, expected background features of everyday scenes”
- Sok olyan dolog nem kerül említésre, melyek ismeretét a partnerek előfeltételezik
- Nemcsak a kimondott, hanem a ki nem mondott dolgoknak is jelentésük van
- Helyszín, szereplők, esemény-szekvencia

„Fizető vendég” szerep kísérlet

33 diák beszámolója. Módszer: az interakciós szerep elvárás megzavarása, s ezen keresztül az interakciós kapcsolat valódi természetének feltárása

A diák haza érkezik, s mint fizető vendég kezd viselkedni. (Instrukció: „légy szenvtelen. Légy kíváncsi. Semmit se tarts magától értetődőnek.

A család reakciója: „Mi bajod? Mi van veled? Beteg vagy?

Szülői interpretációk („fáradt”, „beteg”, „szemtelen”, „droghatás alatt van”)

A leleplezés után a szülők frusztrációja („mi nem vagyunk kísérleti patkányok”)

Színlelési kísérletek

- Kezdj beszélgetni valakivel, s tégy úgy, mintha azt hinnéd, hogy a másik leplez valamit
- A gyanakvás gyanakvást szül a másokban
- Következmény: zavarbajövés

- Egy piacon kínálj 1000 Ft-ot. Egy tojásért. Az árus zavarba fog jönni (esetleg mentőt hív)

Káosz és rend

- Άπειρος (Anaximandrosz)
- Meghatározatlanság kívül (kozmosz)
meghatározatlanság belül (lélek)
- Meghatározás: Kultúra (társas-társadalmi valóság)
- A standardizált interakciós elvárások (szabályok) megsértése az άπειρος visszatérésével fenyeget. A káosz ellen nincs más védelem, mint a közösen megalkotott normák és szabályok együttese. Aki ezeket megsérti, deviáns vagy forradalmár.